

Коржук Ігор Олександрович,
аспірант кафедри культурології та міжкультурних комунікацій
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
orcid.org/0000-0002-3072-1795
igorkorzhuk84@gmail.com

ЗМІНИ АКСІОЛОГІЧНОГО ЗМІСТУ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД 2014–2021 РОКІВ

Від моменту відновлення Україною незалежності пріоритетність в ідентифікації держави як повноправного суб'єкта міжнародних взаємин, а також активні євроінтеграційні потуги зумовили недостатність уваги, яку приділяли вагомій компоненті зовнішньої політики – культурній дипломатії. Аспекти проблематики інституалізації зумовлені насамперед такими чинниками, як недооцінка потенціалу культурної дипломатії та відсутність єдиного концептуального бачення ключових стейкхолдерів. Це ускладнює процес оцінювання результатів чинної політики в цій галузі та сприяє пролонгації процесу досягнення довгострокових зовнішньополітичних цілей. Мета статті – проаналізувати ключові зміни аксіологічного змісту культурної дипломатії України в період 2014–2021 рр. Матеріалами дослідження є галузеві наукові напрацювання вітчизняних та зарубіжних дослідників, офіційні статистичні дані. У процесі реалізації дослідження використано такі наукові методи: теоретичне узагальнення й порівняння, аналіз і синтез, структурно-логічний метод. У статті реалізовано аналіз наявних підходів до аксіології культурної дипломатії в межах концепцій періоду 2014–2021 рр. Схарактеризовано основні цінності культурної дипломатії в контексті поступу національної культури та глобальної міжкультурної комунікації загалом. Визначено характерні риси досліджуваного феномену. Обґрунтовано динаміку культурних цінностей в Україні в досліджуваний період, специфіку їх взаємозв'язку із соціальними та іншими цінностями. Досліджено низку інтерпретацій сутності аксіологічного змісту культурної дипломатії в сучасному концепті. Доведено, що культурна дипломатія є впливовим соціокультурним інститутом, що характеризується суттєвою значущістю як для розвитку системи міжнародних взаємин, так і для внутрішньодержавного культурного поступу.

Ключові слова: культурна дипломатія, аксіологічний зміст, «м'яка сила», інститут, цінності.

Korzhuk Igor,
Postgraduate Student at the Department of Cultural Studies
and Intercultural Communications
National Academy of Leading Personnel of Culture and Arts
orcid.org/0000-0002-3072-1795
igorkorzhuk84@gmail.com

CHANGES IN THE AXIOLOGICAL CONTENT OF CULTURAL DIPLOMACY OF UKRAINE IN THE PERIOD FROM 2014–2021

Since Ukraine gained independence, the priority in identifying the state as a full-fledged subject of international relations, as well as active European integration efforts, have led to insufficient attention being paid to an important component of foreign policy – cultural diplomacy. Aspects of the institutionalization problem are primarily due to factors such as underestimation of the potential of cultural diplomacy and the lack of a unified conceptual vision of key stakeholders. This complicates the process of assessing the results of the current policy in this area and contributes to the prolongation of the process of achieving long-term foreign policy goals. The purpose of the article is to analyze the key changes in the axiological content of Ukraine's cultural diplomacy in the period 2014–2022. The research materials are based on the sectoral scientific developments of domestic and foreign researchers, as well as official statistics. The following scientific methods were used in the course of the study: theoretical generalization and comparison, analysis and synthesis, structural and logical method. The article analyzes the existing approaches to the axiology of cultural diplomacy within the concepts of the period 2014–2022. The main values of cultural diplomacy in the context of the development of national culture and global intercultural communication in general are

characterized. The characteristic features of the studied phenomenon are determined. The dynamics of cultural values in Ukraine in the period under study, the specifics of their relationship with social and other values are substantiated. A number of interpretations of the essence of the axiological content of cultural diplomacy in the modern concept are studied. It is proved that cultural diplomacy is an influential socio-cultural institution characterized by significant importance both for the development of the system of international relations and for the domestic cultural progress.

Key words: cultural diplomacy, axiological content, soft power, institution, values.

Вступ. Актуальність проблеми. Відновлення Україною незалежності відзначилося на культурному суб'єктному визнанні серед громадянських суспільств. Багаторічне спотворення культурного іміджу дотичності до рф вимагало радикальних мір щодо культурної національної самоідентифікації в міжнародному просторі.

Питання збереження національної ідентичності як складника суверенітету актуалізувалося з початком вторгнення рф у 2014 році. Важливим кроком для практичного захисту національних інтересів у цьому контексті стало визнання на загальнонаціональному рівні цінності культури, усвідомлення необхідності її сталого розвитку та активного формування міжнародного іміджу.

З огляду на таку динаміку пріоритетів розвитку культурної дипломатії, змін зазнавала і її аксіологічна сутність. Ціннісність національних культурних здобутків як у внутрішньодержавному середовищі, так і в міжнародному полі зростала пропорційно збільшенню загроз для незалежності України. Державна роль у цьому процесі становить собою, по суті, відображення загальносуспільної позиції щодо важливості культури.

Потреба в укріпленні позитивного позиціонування України в інтегрованій глобальній спільноті за допомогою культурних засобів формує підґрунтя розвитку феномену культурної дипломатії. Ціннісна основа діяльності в цьому векторі визначається також під впливом системних інституційних рішень з боку державних формацій. Демократичні принципи, які активно захищає Україна з 2014 року, сприяють укріпленню України як культурно збагаченої вільної нації, що шанує історичне минуле та докладає максимум зусиль для збереження національної ідентичності.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналітики зміни аксіологічної сутності культурної дипломатії в складний період суспільно-політичної динаміки та активного євроінтеграційного поступу, що дасть змогу

окреслити, розвинути та вдосконалити шляхи оптимізації функціонування цієї формації на перспективу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про актуальність досліджуваної проблематики в сучасному науковому середовищі. Зокрема, основний інтерес науковців зосереджений на аспектах динаміки ціннісної основи культурно-дипломатичної діяльності, вдосконаленні правового підґрунтя культурної дипломатії, дослідженні специфіки її функціонування в умовах національної суспільно-політичної кризи та нестабільності міжнародного середовища.

Серед результатів наукових пошуків у межах досліджуваної проблематики на сьогодні спостерігається деяка фрагментарність та розосередженість. З-поміж ґрунтовних напрацювань варто виокремити публікації сучасних учених Ю. Баланюк (2021), В. Кубко (2022), О. Малюта (2023), Ю. Полякова, О. Шайда, А. Степанов (2023), І. Костиця, М. Шевченко, Н. Янченко (2021) та інших. Загалом, множина наукових умовиводів щодо аксіологічного змісту культурної дипломатії обмежується, здебільшого, загальними концептуально-прогностичними рішеннями в контексті розвитку національної ідентичності.

Окремий інтерес становлять публікації С. Carta, А. Badillo (2020), Р. Goff (2020), G. Jarvie (2021), R. Zaharna (2020), U. Świdarska-Włodarczyk (2021), де проведено деталізоване дослідження феномену культурної дипломатії з позицій різних концептуальних міжнародних підходів та повніше розкриття її змістово-ціннісної сутності.

Водночас питання динаміки основних цінностей системи культурної дипломатії в контексті поступу національної культури та глобальної міжкультурної комунікації загалом вимагає додаткової уваги.

Мета дослідження – проаналізувати ключові зміни аксіологічного змісту культурної дипломатії України в період 2014–2021 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. З відновленням Україною суверенітету на початковому етапі формування та становлення національної дипломатичної служби основна увага була зосереджена на виконанні нагальних завдань щодо укріплення статусу України, дипломатичного визнання зі сторони глобалізованої спільноти, ствердження непопущеності територіальної цілісності в межах установлених кордонів. Як пізніше стало зрозуміло, першопочатково діям української сторони в окресленому аспекті бракувало узгодженості та концептуальної єдності. Водночас уже на ранніх етапах було визначено механізми реалізації зовнішньої політики, що містили створення мережі культурних центрів у міжнародному середовищі. Разом із тим початкові реалізовані потуги щодо утвердження аксіологічних основ культурної дипломатії України не відповідали реальному запиту.

Низка відомих діячів того часу, серед яких Іван Драч, закликали до інтеграції кардинально нової концепції формування та розвитку культурних зв'язків України з глобальною спільнотою. Тобто ще в 90-х роках ХХ століття порушували питання активного залучення потенціалу культурної дипломатії до процесу формування позитивного іміджу суверенної України (Баланюк, 2021; Кубко, 2022).

Практична реалізація плану створення центрів при дипломатичних представництвах України розпочали ще до появи правового підґрунтя, але часто ще без участі українських посольств. Уряд почав створювати центри в майже 30 країнах світу, попри це їх малоефективна діяльність була зумовлена відсутністю як фінансування, так і мотивації. Позитивним фактом про певні зрушення протягом періоду до 2014 року є представлення «Стратегії позиціонування України за кордоном» Міністерством закордонних справ України у 2011 р. (Антонюк, 2011), що свідчить про поетапне укріплення в суспільній свідомості необхідності просувати позитивний імідж України та використовувати культурну дипломатію як «м'яку силу».

Разом із переходом проблематики інституціоналізації культурної дипломатії України під юрисдикцію Міністерства закордонних справ 22 грудня 2015 року оголошено про формування Управління публічної дипломатії та відокремленого відділу культурної дипломатії (Терещук,

2016). Тобто подальший поступ інституційного забезпечення діяльності в цій галузі став прерогативою зовнішньополітичного відомства України.

У 2014 році з початком агресії РФ проти України культурна дипломатія почала позиціонуватися системою стратегічних дій щодо цільового меседжування з метою активного впливу на формування стійкої суспільної думки в міжнародному середовищі, що на той момент розцінювалась як життєво необхідний чинник позиціонування України у світі. Відповідно, змінився й аксіологічний зміст функціонування культурної дипломатії. Дефіцит об'єктивної інформації про історичне минуле України, її національно-культурне підґрунтя позиціонувалися перешкодою для об'єктивного сприйняття подій у межах країни світовою спільнотою. А отже, аксіологічна сутність культурної дипломатії набула ознак активної пропаганди суверенної цілісності та культурної самоідентичності української державної формації (Holoborodko, Gerasymova & Shevchenko, 2024).

Як продовження, у 2015 році в Україні спостерігалась активна інституціоналізація феномену культурної дипломатії, через що визначилися перші індикатори системності в стратегії її формування та реалізації. У часи гібридних війн, як очевидно, аспекти позитивної репутації та впізнаваності певної країни позиціонуються основою її безпеки та міжнародної підтримки (Малюта, 2023; Полякова, Шайда & Степанов, 2023). У період декількох років, починаючи із 2015-го, набуває стрімкого розвитку публічна дипломатія, поетапно розширюючи інституційні спроможності в цій галузі.

Загалом, офіційне визнання політики культурної дипломатії на загальнонаціональному рівні відбулося у 2015 році, із початком офіційної діяльності щодо просування інтересів України в межах Національної Ради реформ. Інституційне закріплення на пряму було репрезентоване Першим форумом культурної дипломатії (Кушнар'ова, 2023). Аксіологічною основою трансформації вбачалась цінність мистецтва як основного комунікативного каналу сенсів України в глобалізованому середовищі.

Створення Управління публічної дипломатії в кінці 2015 року символізувало інтеграцію концепції публічної дипломатії як принципово нового механізму популяризації інтересів

України в міжнародній спільноті (Костира, Шевченко & Янченко, 2021). Водночас, попри інтенсифікацію інституційного розвитку культурної дипломатії, вжиті заходи не володіли єдністю та логічною синергізацією, а отже, не демонстрували суттєвої результативності.

Продовженням процесу активної інституціоналізації культурної дипломатії був Другий форум культурної дипломатії у 2016 році (Кушнарьова, 2023), де були запропоновані стратегічні рішення щодо ефективної реалізації цілісної концепції розвитку культурної дипломатії України. Основними ціннісними принципами слугували, при цьому, максимальна популяризація України в міжнародному середовищі, ствердження її позитивного іміджу та поширення достовірної інформації для підтримки національних інтересів.

Можна стверджувати, що після вторгнення РФ у 2014 році на територію України стала відчутною динаміка розвитку процесів інституціоналізації культурної дипломатії, що знайшло подальший поступ у створенні профільної державної організації культурної дипломатії «Український інститут» у червні 2017 року (Кушнарьова, 2023). Аксіологічний зміст діяльності цієї формації визначався інклюзивним підходом щодо інтеграції зусиль держави, бізнесу, громадського сектору, міжнародних експертів та української діаспори щодо просування національно-культурних цінностей та інтересів у глобалізованому світовому середовищі. Залученням до процесу галузевого стратегування компетентних культурних менеджерів надало потужний імпульс для розвитку як культурної, так і публічної дипломатії загалом (Carta & Badillo, 2020).

Цінності нової формації як профільної державної установи, уповноваженої щодо комунікації з міжнародною спільнотою засобами культури, були закріплені Статутом (2021) та підтримувальними нормативно-правовими актами. Аксіологічний зміст діяльності Інституту вбачається в укріпленні міжнародної та внутрішньої суб'єктності України за допомогою інструментарію культурної дипломатії. Основною метою функціонування зазначеної формації, згідно зі Статутом, позиціонується зміцнення міжнародного авторитету України засобами культурної дипломатії, покращення розуміння та сприйняття України й українців

у світі, налагодження та розвиток міжнародних культурних відносин між Україною та іншими країнами, формування позитивного міжнародного іміджу України.

Основними векторами практичного втілення визначеної мети вбачаються мистецькі, академічні та кроссекторальні програми, популяризація української мови та культури, власне діяльність громадянського суспільства. Діяльність Українського інституту репрезентує пріоритетність культурної дипломатії для України та усвідомлення ролі позитивного іміджу держави міжнародною спільнотою.

Отже, протягом тривалого періоду хаотичного інтересу до розвитку культурної дипломатії України та суттєвих розбіжностей у стратегічній концептуальності функціонування наряду, розроблення стратегій культурної дипломатії в межах діяльності Українського Інституту вперше репрезентувала синергію між учасниками процесу впровадження культурної дипломатії. Актуальна стратегія максимально відповідає реальним запитам суспільства та комплементарна тенденціям міжнародного культурного поступу.

Необхідно зауважити, що стратегія розвитку культурної дипломатії, затверджена Українським інститутом, детермінує аналітику одним із пріоритетних напрямів діяльності. Така ініціатива відповідає необхідності регулярного апгрейду аксіологічного підґрунтя культурної дипломатії, зумовленій динамікою умов суспільно-політичної ситуації. Впровадження культурної дипломатії потребує синхронізації зусиль державних інституцій та неурядових організацій щодо реалізації зовнішньополітичних пріоритетів держави.

Від початку функціонування Український інститут працює в євроатлантичній векторності. Для культурної дипломатії особливою цінністю володіють США, Канада, Велика Британія, Нідерланди, Франція, Німеччина, Польща, Литва, Італія, Австрія, Угорщина, Сербія, Туреччина, Ізраїль, Катар, ОАЕ, КНР, Японія. Єдиною аксіологічною основою при цьому є суверенність України та її національно-культурна ідентичність, що просуваються в міжнародному середовищі засобами культурної дипломатії, з метою оптимізації розуміння України та українців, позитивного сприйняття їх у світовій спільноті, розвитку міжнародних

культурних відносин та утвердження позитивного міжнародного іміджу України.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Проблематики інституалізації феномену культурної дипломатії, що була зумовлена належною оцінкою її потенційних можливостей у контексті позиціонування України на міжнародній арені, спричинила відсутність єдиного концептуального бачення аксіологічної основи досліджуваної формації. Як свідчить аналіз ключових змін аксіологічного змісту культурної дипломатії України в період 2014–2022 рр., ускладнення процесу оцінювання результатів чинної політики в цій галузі сприяло затягуванню процесу досягнення довгострокових зовнішньополітичних цілей. Заснування Українського інституту, напрацювання спільної стратегії, узгодженої зі Стратегією публічної дипломатії (2020) та зовнішньополітичними цілями України, сприяло остаточному затвердженню на державному рівні місця культурної дипломатії та інституціоналізації напрямку.

Найявні підходи до аксіології культурної дипломатії в межах концепцій періоду 2014–2022 рр. репрезентують основні цінності

культурної дипломатії в контексті поступу національної культури та глобальних міжкультурних взаємин. Характерними рисами досліджуваного феномену при цьому позиціонуються євроінтеграційна векторність, актуалізована національна ідентичність та українська самобутність як протизага пострадянському минулому.

Динаміка культурних цінностей в Україні в досліджуваній період, очевидно, зумовлена специфікою їх взаємозв'язку зі змінами соціальних та іншими цілями розвитку. Культурна дипломатія, що має на меті активне просування іміджу держави, укріплення її авторитету, становить собою впливову соціокультурну формацію, є засобом реалізації зовнішньої політики держави та розвитку суспільства за допомогою здобутків культури.

Перспективи подальших наукових розвідок у межах тематики вбачаються в розробленні та вдосконаленні стратегії оптимізації функціонування культурної дипломатії України на тлі суспільно-політичних викликів та нестабільності міжнародного середовища.

Список використаних джерел:

- Антонюк, О. (2011). Сучасний стан стратегії просування бренду держави в Україні. *Економічна наука*. № 8. С. 64–67. http://www.economy.in.ua/pdf/8_2011/20.pdf
- Баланюк, Ю. С. (2021). Дипломатія і всесвітня спадщина: сучасні тенденції та внесок ЮНЕСКО у міжнародний діалог. *Grundlagen der modernen wissenschaftlichen Forschung*. Zürich, Schweiz. № 10. С. 65–69.
- Костира, І., Шевченко, М., Янченко, Н. (2021). Культурна дипломатія як ідентифікатор держави в контексті глобалізації. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. № 4. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1019338>
- Кубко, В. П. (2022). Культурна дипломатія в системі стратегічних комунікацій України. *Вісник Львівського університету*. № 45. С. 125–134. <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.45.15>
- Кушнарєва, М. (2023). Українська культурна дипломатія під час війни: досвід, проблеми, перспективи. *Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ*. URL: <https://nbuviap.gov.ua/e-biblioteka/naukovi-resursy/sotsialni-komunikatsii/kushnarova-m-ukrainska-kulturna-dyplomatiia-pid-chas-viiny-dosvid-problemy-perspektyvy>
- Малюта, О. (2023). Культурна дипломатія як засіб збереження української державності. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. № 38. С. 153–170.
- Полякова, Ю. В., Шайда, О. Є., Степанов, А. В. (2023). Культурна дипломатія як інструмент міжнародної комунікації. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. № 71. С. 57–63. <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-71-08>
- Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021–2025. (2021). URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites>.
- Стратегія Українського інституту на 2020–2024 рр. (2020). URL: <https://ui.org.ua/wpcontent/uploads/2022/01/strategy-ukrainian-institute-3.pdf>
- Терещук, В. (2016). Публічна дипломатія України: інституційні та програмні аспекти. Вип. 2. С. 168–171. URL: http://politicos.od.ua/2_2016/37.pdf
- Bennett, O. (2020). *Cultural Diplomacy and International Cultural Relations: Volume I*. Routledge,
- Carta, C., Badillo, Á. (2020). National Ways to Cultural Diplomacy in Europe: The Case for Institutional Comparison. In: *Cultural Diplomacy in Europe: Between the Domestic and the International*. P. 63–88. https://doi.org/10.1007/978-3-030-21544-6_4

- Goff, P. M. (2020). Cultural diplomacy. In *Routledge Handbook of public diplomacy* (pp. 30–37). Routledge.
- Holoborodko, O., Gerasymova, E., Shevchenko, N. (2024). Effectiveness of cultural diplomacy in promoting common EU values. *Amazonia Investiga*. №13(79). P. 141–154. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.79.07.11>
- Jarvie, G. (2021). Sport, soft power and cultural relations. *Journal of Global Sport Management*. P. 1–18. <https://doi.org/10.1080/24704067.2021.1952093>
- Świdarska-Włodarczyk, U. (2022). The Model of a Polish Diplomat and Its Evolution From the 16th to the 21st century, in the Context of Education, Axiology, Professionalism and Socialization. *Multidisciplinary Journal of School Education*. №11(1 (21)). P. 271–295.
- Zaharna, R. S. (2020). Communication logics of global public diplomacy. In *Routledge handbook of public diplomacy* (pp. 96–111). Routledge

References:

- Antoniuk, O. (2011). Suchasnyi stan stratehii prosvannia brenda derzhavy v Ukraini [The current state of the state brand promotion strategy in Ukraine]. *Economics*. №8. S. 64–67. Retrieved from: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2011/20.pdf [in Ukrainian].
- Balaniuk, Yu. S. (2021). Dyplomatia i vsesvitnia spadshchyna: suchasni tendentsii ta vnesok YuNESKO u mizhnarodnyi dialoh [Diplomacy and world heritage: modern trends and UNESCO's contribution to international dialogue]. *Grundlagen der modernen wissenschaftlichen Forschung*, 10, 65–69. [in Ukrainian].
- Kostyria, I., Shevchenko, M., & Yanchenko, N. (2021). Kulturna dyplomatia yak identyfikator derzhavy v konteksti hlobalizatsii [Cultural diplomacy as an identifier of the state in the context of globalization]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 4. Retrieved from: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1019338> [in Ukrainian].
- Kubko, V. P. (2022). Kulturna dyplomatia v systemi stratehichnykh komunikatsii Ukrainy [Cultural diplomacy in the system of strategic communications of Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, 45, 125–134. <https://doi.org/10.30970/PPS.2022.45.15> [in Ukrainian].
- Kushnaryova, M. (2023). Ukrainian cultural diplomacy during the war: experience, problems, prospects. Center for Research on Social Communications NBUV. Retrieved from: <https://nbuviap.gov.ua/e-biblioteka/naukovi-resursy/sotsialni-komunikatsii/kushnarova-m-ukrainska-kulturna-dyplomatia-pid-chas-viiny-dosvid-problemy-perspektyvy>
- Maliuta, O. (2023). Kulturna dyplomatia yak zasib zberezhennia ukrainskoi derzhavnosti [Cultural diplomacy as a means of preserving Ukrainian statehood]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 38, 153–170. [in Ukrainian].
- Poliakova, Yu. V., Shaïda, O. Ye., & Stepanov, A. V. (2023). Kulturna dyplomatia yak instrument mizhnarodnoi komunikatsii [Cultural diplomacy as a tool of international communication]. *Visnyk LTEU. Ekonomichni nauky*, 71, 57–63. <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-71-08> [in Ukrainian].
- Stratehiiia publichnoi dyplomatii Ministerstva zakordonnykh sprav Ukrainy 2021-2025 [Public diplomacy strategy of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine 2021-2025]. Retrieved from: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/> [in Ukrainian].
- Stratehiiia Ukrainskoho instytutu na 2020-2024 rr. [Strategy of the Ukrainian Institute for 2020-2024] Retrieved from: <https://ui.org.ua/wpcontent/uploads/2022/01/strategy-ukrainian-institute-3.pdf>. [in Ukrainian].
- Tereshchuk, V. (2016). Public Diplomacy of Ukraine: Institutional and Programmatic Aspects. Vip.2. S. 168–171. http://politicus.od.ua/2_2016/37.pdf
- Bennett, O. (2020). *Cultural Diplomacy and International Cultural Relations: Volume I*. Routledge.
- Carta, C., & Badillo, Á. (2020). National Ways to Cultural Diplomacy in Europe: The Case for Institutional Comparison. In: *Cultural Diplomacy in Europe: Between the Domestic and the International*, 63–88. https://doi.org/10.1007/978-3-030-21544-6_4
- Goff, P. M. (2020). Cultural diplomacy. In *Routledge Handbook of public diplomacy* (pp. 30–37). Routledge.
- Holoborodko, O., Gerasymova, E., & Shevchenko, N. (2024). Effectiveness of cultural diplomacy in promoting common EU values. *Amazonia Investiga*, 13(79), 141–154. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.79.07.11>
- Jarvie, G. (2021). Sport, soft power and cultural relations. *Journal of Global Sport Management*, 1–18. <https://doi.org/10.1080/24704067.2021.1952093>
- Świdarska-Włodarczyk, U. (2022). The Model of a Polish Diplomat and Its Evolution From the 16th to the 21st century, in the Context of Education, Axiology, Professionalism and Socialization. *Multidisciplinary Journal of School Education*, 11(1 (21)), 271–295.
- Zaharna, R. S. (2020). Communication logics of global public diplomacy. In *Routledge handbook of public diplomacy* (pp. 96–111). Routledge.